

DNR: 5.1.1.-2017-0843
DATUM: 2017-09-06
ERT DATUM: 2017-05-19
ER REFERENS: FI2017/02150/K

Regeringskansliet
Finansdepartementet
103 33 Stockholm

Yttrande över SOU 2017:38, *Kvalitet i välfärden – bättre upphandling och uppföljning*

Rikskrevisionen har i remissvar till Valfärdsutredningens delbetänkande *Ordning och reda i välfärden* (SOU 2016: 78) bl.a. lyft fram att staten behöver bättre insyn och kontroll för att säkerställa att vård, skola och omsorg, oavsett utförare, bedrivs i enlighet med samhällets åtagande och uppdrag. Rikskrevisionen har nu beretts möjlighet att yttra sig över slutbetänkandet *Kvalitet i välfärden – bättre upphandling och uppföljning* (SOU 2017:38), som ger förslag om hur bättre kvalitetskrav och system för uppföljning kan utformas, hur register kan förbättras samt vissa statistikfrågor.

Yttrandet fokuserar på det förslag på s. 232 i slutbetänkandet som handlar om att jämlikhets- och fördelningsaspekter ska beaktas när konkurrens- och ersättningsystem utformas. När staten eller huvudmännen utformar sådana system är det, enligt slutbetänkandet, viktigt att de styr mot en fördelning efter behov.

Rikskrevisionen har i två granskningar på vårdområdet lyft fram den av riksdagen beslutade etiska plattformen, som anger vilka principer som ska gälla vid all prioritering inom hälso- och sjukvården.¹ I en rapport från 2004 granskades om regeringen och nationella myndigheter konkretiserat riksdagens riktlinjer för öppna prioriteringar i hälso- och sjukvård så att de kunnat omsättas i praktiken. Rikskrevisionen konstaterade då att riktlinjerna för prioriteringar har fått en relativt undanskymd roll i den statliga styrningen av hälso- och sjukvården medan satsningar på ökad tillgänglighet har getts en högre dignitet. Rikskrevisionen betonade risken för att tillgänglighetsreformerna och riksdagens riktlinjer om prioriteringar av behov skulle komma i konflikt, och ansåg att

¹ *Riktlinjer för prioriteringar inom hälso- och sjukvård* (RiR 2004:9), och *Primärvårdens styrning – efter behov eller efterfrågan?* (RiR 2014:22).

regeringen borde tydliggöra för berörda aktörer hur satsningarna på ökad tillgänglighet förhåller sig till riksdagens riktlinjer för prioriteringar inom hälso- och sjukvården.²

Att styra mot behov inom ramen för tillgänglighetsreformer har också i praktiken visat sig vara svårt. I Riksrevisionens granskning om primärvården från 2014 visades att de statliga reformerna om vårdval och vårdgaranti hade gjort det svårare att uppfylla principerna om likvärdig vård för alla och att de svårast sjuka ska prioriteras.³ Granskningen visade att nya vårdcentraler inte främst etablerats där behoven var störst utan i befolkningstäta, socioekonomiskt starkare områden med relativt mindre vårdbehov. Den etiska plattformens prioritering av likvärdighet och vårdbehov, och vårdvalsreformens syfte att primärvården ska styras av kundernas efterfrågan, bygger på olika logiker. Riksrevisionen menade att riksdag och regering skapade en mållkonflikt när vårdvalsreformen infördes och att hälso- och sjukvårdslagen stod i motsättning till lagen (2008:962) om valfrihetssystem.

Inom skolområdet har Riksrevisionen också publicerat en granskningsrapport som handlar om styrning mot behov. *Specialdestinerade statsbidrag – Ett sätt att styra mot en mer likvärdig skola?* (RiR 2014:25) visade att bidrag till skolorna för att öka lärarnas kompetens och kvaliteten i undervisningen under den studerade tidsperioden inte gick till de skolor som behövde dem mest. Skolor med låga kunskapsresultat tog mer sällan emot bidrag än skolor med höga kunskapsresultat. Enskilda huvudmän deltog också i mindre utsträckning i de granskade bidragssatsningarna jämfört med kommunala huvudmän.

Riksrevisionen vill, utifrån dessa granskningsrapporter, lyfta fram vikten av att regeringen och de berörda myndigheterna i ökad utsträckning arbetar för att offentliga resurser fördelas efter behov när ersättningssystem, upphandlingssystem, valfrihetssystem, och annan statlig styrning (t.ex. statsbidrag till skolan) utformas. Svårigheter att styra mot behov beror delvis på att det saknas nationella uppgifter om hur behoven ser ut och om hur resurserna fördelas efter dessa behov. Att styra mot behov förutsätter sådan kunskap. Riksrevisionen menar därför att arbetet med att generera kunskap om behovs- och resursfördelning bör prioriteras.

Riksrevisor Helena Lindberg har beslutat i detta ärende. Revisionsledare Petra Jonvallen har varit föredragande.

---

² Riktlinjer för prioriteringar inom hälso- och sjukvård (RiR 2004:9)

³ Primärvårdens styrning: efter behov eller efterfrågan? (RiR 2014:22)

Helena Lindberg

Petra Jonvallen